

Richtlijn verbaliseringsbeleid minderjarigen (politiese pot)

13 maart 1996

College van procureurs-generaal

Datum van inwerkingtreding: 2 mei 1996

Beleid m.b.t. jeugdcriminaliteit

'Jeugdcriminaliteit is een verzamelbegrip waaronder een grote diversiteit aan strafbare gedragingen wordt samengevat.' Aldus de definitie, zoals opgenomen in het rapport 'Met de neus op de feiten' van de Commissie-Van Montfrans.¹ 'Deze variëren van incidenteel, normoverschrijdend opgroeidrag dat kan worden gezien als een doorgeschooten uiting van het 'normale' of 'gezonde' experimenteergedrag van kinderen, pubers en adolescenten, tot racistisch geweld en het stelselmatig plegen van delicten om bijvoorbeeld een verslaving te bekostigen, er een dure leefstijl op na te kunnen houden of deel te kunnen uitmaken van een subcultuur waarbinnen delinquent gedrag groepsnorm is.'

Het doel van de bestrijding van jeugdcriminaliteit is zoveel mogelijk terugdringing van dit verschijnsel en beperking van de overlast tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau. In de wijze waarop dit doel wordt nagestreefd, treden gaandeweg verschuivingen op.

Een pedagogisch gerichte aanpak zal van groot belang blijven voor de categorie jeugdigen bij wie die aanpak naar verwachting effect zal sorteren; naarmate leeftijd en criminaliteitspatroon vorderen en het delictgedrag instrumenteler van karakter wordt, zullen elementen als leedtoevoeging, vergelding en maatschappijbescherming echter een steeds grotere rol gaan spelen. Daarbij zal ook in het kinderstrafrecht de minderjarige steeds meer worden aangesproken op zijn eigen verantwoordelijkheid, steeds meer 'serieus' worden genomen. Het (zogenoemde welzijns-) model, zoals dat lange tijd in Nederland werd aangehangen, waarbij op de eerste stappen van een jongere op het criminele pad met aanhoudende lankmoedigheid werd gereageerd (mondelinge en schriftelijke waarschuwingen, sepot van uiteenlopend karakter, voorwaardelijke straffen), is thans verlaten². Dat wil niet zeggen dat er voortaan

steeds zware straffen moeten worden opgelegd. Wel van groot belang is dat er op consistente wijze wordt gestraft, dat er in elk geval consequent een reactie op ieder strafbaar feit volgt, en wel binnen korte termijn na het plegen van het feit.

Juist aan het begin van een criminele loopbaan moet adequaat worden gereageerd om zoveel mogelijk te bereiken dat het criminele gedrag wordt gestaakt; dat kan (nog steeds) lankmoedigheid vereisen, soms ook een korte, stevige tik op de vingers, alles, mits de jongere de reactie serieus neemt en het gevoel heeft, met die reactie zelf serieus genomen te worden. Als deze aanpak op dat moment mislukt, en de jongere volhardt in zijn of haar strafbaar gedrag, meestal van toenemende zwaarte en met soms ruw geweld, dan moet het als zinloos worden beschouwd, om ook dan nog aan te komen met straffen waarvoor 'het belang van het kind' als primaire inspiratiebron geldt; immers, op 16- en 17-jarigen, die zich schuldig maken aan gewapende overvallen, of reeksen woninginbraken plegen of lid zijn van een criminele organisatie, maken dergelijke straffen geen enkele indruk.

Aan de hand van de verbaliseringsrichtlijn minderjarigen wordt het totaal aan strafbare feiten, gepleegd door 12- tot 18-jarigen, onderscheiden in zaken die in de vorm van een politiese pot (alleen een waarschuwing of Halt) worden afgedaan, en zaken die bij proces-verbaal aan de oYcier van justitie worden toegezonden.

Deze scheiding is in tweeërlei opzicht van belang.

Allereerst kunnen minderjarigen, die strafbare feiten van betrekkelijk geringe ernst hebben gepleegd, via het politiese pot buiten het justitiële circuit worden gehouden. Dit geldt niet alleen voor de waarschuwing, maar evenzeer voor de Halt-afdoening. Mits adequaat toegepast, is het politiese pot doorgaans in het belang van de minderjarige. Anderzijds is het ook bepaald een 'bedrijfs' belang, dat grote aantallen geringe strafbare feiten niet het justitiële apparaat verstoppen; oYcieren en

rechters kunnen zich dan bezighouden met relatief zwaardere zaken.

De richtlijn 'verbaliseringsbeleid minderjarigen' bakent dus de grens af tussen het politiese pot enerzijds en het in te zenden proces-verbaal anderzijds, en bepaalt daarmee impliciet (mede) de input in het strafrechtelijk bedrijf.

Gelet op het belang van de vraag, of wel of niet een proces-verbaal moet worden opgemaakt en ingezonden, moet die vraag bij voorkeur door, of onder directe verantwoordelijkheid van, een hulpocyier van justitie worden beantwoord.

De waarschuwing en Halt

Het politiese pot omvat – anders dan in 1986 – twee soorten afdoening: het politiese pot als waarschuwing, waarbij behalve registratie en de mondelinge waarschuwing door de politie, geen inhoudelijke sanctie wordt toegepast, en de Halt-afdoening, waarbij, ter voorkoming van strafvervolgning hetzij een aantal uren moet worden gewerkt zonder vergoeding, hetzij schade moet worden vergoed, hetzij een combinatie van beide.

Betrof de Halt-afdoening aanvankelijk een categoriaal beperkte groep feiten ('vandalisme'), het Besluit aanwijzing Halt-feiten van 25 januari 1995, Stb 1995, 62, geeft daaraan een zodanige uitbreiding³, dat een (verdere) verschuiving van de waarschuwing naar de Halt-afdoening alleszins te verwachten is. De afbakening tussen beide soorten politiese pot wordt er daarmee niet gemakkelijker op.

De verhouding tussen beide soorten politie-sepot kan worden samengevat als:

'Halt, tenzij kan worden volstaan met een waarschuwing'.

'Halt' is dus bedoeld voor ernstiger-, de waarschuwing voor relatief minder ernstige zaken.

Dat laatste – de waarschuwing dus – kan zich voordoen indien sprake is van – een feit van een 'bagatel'-karakter en ingeval van

– bijzondere persoonlijke omstandigheden van de minderjarige (als: zeer jeugdige leeftijd, geestelijke gesteldheid, gezin, school, werk), of

– het reeds vergoed zijn van de toegebrachte schade.

Wanneer waarschuwing of Halt?

Een schematisch overzicht is opgenomen als bijlagen 1 en 2.

Bij niet voldoen aan de Halt-voorwaarden zal in het algemeen strafvervolgging plaatsvinden; er moet in die gevallen dan ook sprake zijn van een vervolgbaar feit (bewijsbaar en van voldoende ernst).

Recidive na waarschuwing of Halt

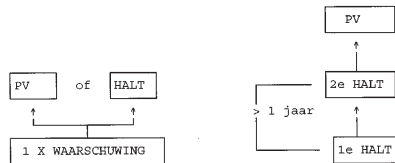
Bij recidive moet in ieder geval een zwaardere afdoening volgen (in beginsel steeds: extreem lang tijdsverloop sedert een eerder gepleegd strafbaar feit kan tot een andere beoordeling leiden).

Dus: na een waarschuwing volgt nimmer een tweede waarschuwing; de (hulp)ouder van justitie heeft dan de keuze tussen een Halt-afdoening en een proces-verbaal.

Bij recidive na een eerdere Halt-afdoening kan ook nog een tweede keer aan een Halt-project worden deelgenomen, mits het nieuwe strafbare feit niet plaatsvindt binnen een jaar na het eerdere feit.

Die tijdsvoorwaarde wordt niet gesteld in geval van recidive na een waarschuwing.

In schema:

In de hierboven niet begrepen gevallen wordt steeds proces-verbaal opgemaakt. Andere omstandigheden die in ieder geval ertoe leiden dat proces-verbaal moet worden opgemaakt, zijn:

- verontrustende persoonlijke omstandigheden (niet naar school gaan, geen werk, een slechte relatie met ouder(s), geen woon-plaats of zwerfgedrag, omgang met 'criminele' vrienden, gebruik van veel alcohol en/of drugs, gokken);
- bij een 'professionele' of geraamde werkwijze;
- aard of aantal van de gepleegde strafbare feiten;

– ingeval van ernstige (maatschappelijke) verontrusting of overlast tengevolge van het feit, of van aanmerkelijke schade of letsel bij benadeelden;

- na inverzekeringstelling;
- indien de verdachte (of, ingeval van minderjarigen tot 16 jaar: de ouders) geen afstand doet van inbeslaggenomen voorwerpen);
- ingeval van strafbare feiten, gepleegd tegen de achtergrond van omstandigheden die aanleiding kunnen geven tot kinderbeschermingsmaatregelen.

Minderjarige en meerderjarige verdachten samen

Als er naast minderjarige verdachten meerderjarige verdachten bij eenzelfde zaak betrokken zijn, moet zoveel mogelijk ten aanzien van allen hetzelfde beleid worden gevoerd; dit betekent in beginsel proces-verbaal, tenzij in overleg met de ouder van justitie (of parketsecretaris) anders wordt beslist.

Registratie

Om de recidiveregeling goed te kunnen toepassen, is nodig dat centraal wordt beschikt over de antecedenten van de jeugdige verdachte; dit betreft de registratie van de waarschuwingen, de Halt-verwijzingen en de ingezonden processen-verbaal. Misdrijven kunnen worden opgenomen in het Herkenningsdienst Systeem (HKS) van de politie; voor de overtredingen is dit eerst mogelijk na wijziging van het reglement van het HKS.

Overleg en toetsing

De ouder van justitie zal in periodiek overleg met de politie toetsen of (opmaken en) inzenden van processen-verbaal aan het OM is achterwege gebleven conform de richtlijn.

Inzenden processen-verbaal

Processen-verbaal tegen minderjarigen moeten binnen één maand na het eerste verhoor van verdachte aan de ouder van justitie worden ingezonden. Er wordt daarbij van uitgegaan, dat dat verhoor zo spoedig mogelijk plaatsvindt na het bekend worden van de identiteit van de verdachte.

In alle gevallen, waarin proces-verbaal wordt opgemaakt, moet de politie daarvan melding maken aan de raad voor de kinderbescherming.

Deze richtlijn vervangt de 'modelbrief' van maart 1986 van de procureurs-generaal aan de hoofdouders.

¹ Rapport 'Met de neus op de feiten', Advies aanpak jeugdcriminaliteit, maart 1994, Commissie Jeugdcriminaliteit (Van Montfrans)

² Rapport 'Kwetsbare jongeren en hun toekomst', beleidsadvies prof. C.J.M. Schuyt, mei 1995, blz. 65.

³ In sommige arrondissementen waar in de huidige situatie reeds extensief de Halt-afdoening wordt gebruikt voor andere dan vandalisme-feiten kan de aanwijzing van Halt-feiten eerder een beperking betekenen. In die arrondissementen treedt vermoedelijk daardoor een matigende factor op.